

ONNISTU KOIRASI KOULUTUKSESSA

W S O Y

TOMMY WIRÉN • PÄIVI ROMPPAINEN

© Tommy Wirén, Päivi Romppainen, Tapani Romppainen
ja Werner Söderström Osakeyhtiö 2012, 2021

Tähän kirjaan on saatu tukea WSOY:n kirjallisuussäätiöltä.

Valokuvat: Tapani Romppainen
Piirokset: Juha Sihto

Toimittaja: Ulla Paavilainen

ISBN 978-951-0-47864-6

Painettu EU:ssa.

TOMMY WIRÉN • PÄIVI ROMPPAINEN

ONNISTU
KOIRASI
KOULUTUKSESSA

W S O Y

HELSINKI

KIITOS

”Suurimmat ongelmat voidaan ratkaista ainoastaan parantamalla omaa ymmärrystä käyttäytymisestä.”

B. F. Skinner

Suuri kiitos jokaiselle omistamalleni ja kouluttamalleni eläimelle. Ne ovat opettaneet kaikista eniten – sen, mikä on olennaista ja miten asiat oikeasti toimivat.

Bob Baileyille kiitos siitä, että häneltä opin, mitkä asiat ovat tärkeitä kouluttajan hallita ja mitä kouluttaminen on. Marie Fogelquistille kiitos, että hän mahdollisti workshop-opiskelut Euroopassa. Sophia Yinia ja Steve Whitea haluan kiittää kannustuksesta, hyvistä ideoista ja esimerkeistä.

Kiitos Päiville ja Tapsulle, joita ilman tätä kirjaa ei olisi olemassa. Juha Sihtolle kiitos kirjan piirroskuvista.

Haluan kiittää kaikkia yhteistyökumppaneitani, jotka laittavat minut yhä uudelleen kertaamaan perusteita ja periaatteita lukuisissa koulutus- ja luentotilaisuuksissa. Kiitos myös asiakkailleni, joille voin päivittäin luoda sovellutuksia periaatteista.

Ystäväilleni kiitos kaikista mielipiteistä ja esimerkeistä. Te kaikki yhdessä olette tehneet minusta paremman kouluttajan.

Tommy Wirén

SISÄLLYS

KIRJOITAJALTA..... 10

TEE SE KANNATTAVAKSI! 11

JOHTAJUUS- VAI JOHTAMISONGELMA? 14

Tarunhohtoiset tarinat ja myytit14

Se haluaa olla pomo.....20

Ihmisen pitää ymmärtää, että eläin ei ymmärrä 21

Positiivinen ei ole sallivaa.....24

Ennakoi ja elä hetkessä26

MUUTOS ON MAHDOLLISTA..... 28

Oppiminen edellyttää vanhasta luopumista.....29

Koira oppii nopeasti30

Mikä on tarpeellista?.....32

KOIRA OPII KÄYTÖSENSÄ SEURAUKSISTA34

Tapahuu, vaikkei tahtoisi	35
Koira tekee, mikä kannattaa	38
Käyttäytymisanalyysi koulutuksen tukena.....	41
Koiran motivointi	42
Miten saan koiran ymmärtämään, mitä haluan?	44
Miten saan koiran ymmärtämään, mitä en halua?	47
Menetelmät vaikuttavat lopputulokseen	53
Menetelmät ja toimintavarmuus	56

KOULUTTAMINEN 58

Yksilön huomioiminen	59
Miten saan käytöksen esiin?	59
Koulutuksessa huomioitavaa	63
Tärkeysjärjestys	65
Kouluttajan oma toiminta	71

PERUSTAI DOT 83

Lähellä pysyminen ja kontakti	85
Luopuminen	86
Paikalle rauhoittuminen	88
Kohteiden käyttö.....	95

PERUSTAI DOISTA SOVELLUTUKSIIN 99

Luokse tuleminen	99
Hienosti hihnassa.....	101
Seuraaminen	108
Keskeyttäminen ja irrottaminen	112
Koiran käsittely	113
Istuminen.....	119
Maahan meneminen.....	121
Seisominen.....	124
Koulutusohjelma	127

KÄYTTÖONGELMIA JA KUINKA NIISTÄ SELVITTIIN..... 131

Mistä käyttäytyminen muodostuu?..... 131

Miten ongelmakäyttäytyminen ratkaistaan? ... 134

Pelkoja ja aggressiivista käytöstä 138

Huomionhakuisuutta..... 159

Hallintaongelmia..... 167

Milloin on aika luovuttaa?..... 177

KODINVAIHTAJAT.....182

Ympäristön vaihtumisesta
aiheutuvat ongelmat..... 182

Koulutusmenetelmien vaihtumisesta
aiheutuvat ongelmat..... 184

ONNISTU KOULUTUKSESSA – KERTAA PERUSASIAT.....188

KIRJOITAJALTA

Olen kouluttanut koiria elämäni aikana aina kulloinkin vallitsevan tiedon mukaan. Vuosikymmenten aikana tieto koirien käyttäytymisestä ja kouluttamisesta on muuttunut paljon. Hieman kaikkea on tullut kokeiltua.

Tavattuani 2008 eläinten kouluttajan Tommy Wirénin koiran kouluttaminen kohdallani sai uuden käänteen. Siitä tuli kertaheitolla johdonmukaisempaa, helpompaa ja ehdottomasti hausempaa. Jopa koukuttavaa.

Kun koulutusmenetelmät perustuvat tutkittuun tietoon eläimen käyttäytymisestä, oppimisesta ja kouluttamisesta, turhat selitykset ja uskomukset saa unohtaa. On ollut huojentavaa ymmärtää, että jos eläin ei ymmärrä, vika on minussa. Jos eläin kieltäytyy yhteistyöstä, en voi kuin mennä itseeni ja miettiä, miten voisin tehdä asian eläimelle yksinkertaisemmaksi.

Mitä enemmän asioihin perehdyin, sitä vakuuttuneemmaksi tulin, että nämä asiat olisi saatava jokaisen koiranomistajan ulottuville. Kirjailijana halusin luonnollisesti tiivistää tuon tiedon kirjankansien väliin.

Aloitimme Tommy'n kanssa yhteistyömme kirjan aikaansaamiseksi keväällä 2010. Olemme istuneet lukuisia tunteja pohtien ja yksinkertaistaen asioita niin, ettei kenenkään tarvitsisi kompastua koiraa kouluttaessaan liian vaikeisiin selityksiin tai ohjeisiin. Mitä yksinkertaisemmin osaa viestittää sanomansa toiselle osapuolelle, sitä paremmin se menee perille. Niin ihmiselle kuin eläimellekin.

Olen halunnut kirjoittaa tämän kirjan myös siksi, että toivon eettisesti kestävien koulutusmenetelmien lisäävän koirien yleistä hyvinvointia. Mitä selkeämmin ja johdonmukaisemmin kohtelemme koiriamme, sitä helpompaa ja arvokkaampaa elämä on kaikille osapuolille.

Sipoossa maaliskuussa 2021

Päivi Romppainen

TEE SE KANNATTAVAKSI!

Elämässäni on vilissyt koiria lapsuudestani lähtien, sillä vanhempani olivat innokkaita palveluskoiraharrastajia jo 1940- ja 1950-luvulla. Myös sisareni ja heidän lapsensa ovat jatkaneet myöhemmin harrastus- ja näyttelytoimintaa omien palveluskoiriensa kanssa. Kun sisaruslauman nuorimmaisena itse innostuin 1990-luvuilla toissani touhuamaan omien koirieni kanssa, lähestymistapoja koulutukseen oli vain yksi.

Perimätieto ei kuitenkaan riittänyt minulle, vaan halusin tietää kouluttamisesta enemmän, mieluiten kaiken mahdollisen. Opiskelin, harjoittelin ja yritin. Vaikka tein kaiken oppikirjojen ja alan arvostettujen harrastajien mukaan, lopputulos ei tyydyttänyt. Koirista tuli suhteellisen hyviä ja hyvin toimivia, mutta ne eivät olleet riittävän motivoituneita eivätkä halukkaita työskentelemään, vaan ne tekivät opittuja asioita osittain vastentahtoisesti. Niiden käytös oli ailahtelevaa, ja koulutus toi mukanaan ylimääräisiä ongelmia.

Koulutusmaailma tuntui tuohon aikaan hyvin sekavalta. Kouluttamiseen liittyi paljon mystiikkaa ja mielipiteitä, samoja asioita selitettiin eri tavoin, eikä kouluttamiselle tuntunut löytyvän yhtenäistä perustaa. Kyllästyin ja aloin etsiä paremmin perusteltua ja yksiselitteisempää lähestymistapaa.

Käytimme puolisoni Jaanan kanssa kaiken mahdollisen vapaa-aikamme koirien kanssa touhuamiseen monien vuosien ajan. Käänsin jokaisen vastaantulevan kiven löytääkseni lisää tietoa sen alta. Tuohon aikaan nettiajan mahdollisuuksia ei vielä ollut. Luin kaikki koirakirjat, joita sain käsiini. Kävin kaikilla mahdollisilla luennoilla ja menin melkein joka ilta mukaan joihinkin Tampereen seudulla järjestettyihin treeneihin. Hankin lisää koiria ja harrastin niiden kanssa erilaisia asioita.

Viimein päädyin ajattelemaan, että avain onnistumiseen täytyi löytyä motivaatiosta. Mietin ja piirtelin kaavioita. Jos jotain haluaa oikein kovasti, sen eteen on myös valmis tekemään töitä. Päätelin, että jollain tavalla koulutuksen tulee siis perustua palkkioon. Koirakin on valmis yrittämään, jos se saavuttaa käytöksellään jotain, mitä se arvostaa. Koiran kanssa treenatessa tajusin myös, että palkkion täsmällinen ajoitus nopeuttaa koiran oppimista. Harjoittellessani aloin ymmärtää myös palkkion suunnan merkitystä. Olin löytänyt viimein menetelmän, jonka avulla tuntui onnistuvan asia kuin asia mille tahansa koiralle.

Delfinien kouluttajien työhön tutustuessani pohdin, että pilliä voisi käyttää apuna myös koiran kouluttamisessa. Jos puhallan

pilliä halutun käytöksen aikana, mistä seuraa koiralle aina palkkio, oppiminen nopeutuu entisestään.

Tietoa etsiessäni päädyin luennolle, jolla huomasin, että tieteen tekijät olivatkin keksineet uuden menetelmäni jo useita kymmeniä vuosia aikaisemmin. Kun löysin koulutustieteen, seurasi suuri helppous. Sen jälkeen minun ei tarvinnut muuta kuin seurata tieteen tekijöiden jalanjalkia. Kaikki koulutuksen periaatteet oli jo keksitty, ainoastaan niiden soveltaminen käytäntöön oli keksittävä itse.

Koulutustieteen avulla tiedämme, miten käytös muokkaantuu, miten oppiminen tapahtuu ja miten eläin pystyy oppimaan. Turha selittely jää pois. On vain yksi asia, johon kouluttajan tulee kiinnittää huomiota – eläimen käytös.

Kouluttaminen on mekaaninen taito, jota voi opetella minkä eläimen kanssa tahansa. Kanat ovat parhaita opettajia koiran kouluttajille, koska niiden ajatellaan olevan tyhmiä ja ymmärtämättömiä. Koska ihminen ajattelee kanojen olevan tyhmiä, hän ei myöskään oleta kanan käyttäytymisestä yhtään mitään. Tämä poistaa kouluttamisesta kaiken turhan, siihen kuulumattoman keskustelun.

Kanoja koulutettaessa asian ympäriltä poistuvat kaikki traditionaaliset selitykset kuten laumakäyttäytyminen, dominanssi, alistumiskäyttäytyminen, johtajuuskäsitykset tai vietit. Kouluttamisesta voidaan puhua puhtaasti kouluttamisena. Asioista voi keskustella ilman koiran kouluttamiseen liittyviä rasitteita.

Koira hyppimistä ihmistä vasten pidetään huonona ja nolona käytöksenä, jopa johtajuuskysymyksenä. Jos kana nokkii ihmistä, sitä pidetään vain eläimen käytöksenä. Kukaan ei ala selittää kanan käyttäytymistä johtajuusongelmana tai pyrkimyksenä ottaa ihmiseltä valta omiin nimiinsä. Lisäksi kanan käytös on kaikkein lähimpänä villieläimen käytöstä.

Yhtä lailla koirankin käytös on vain eläimen käytöstä, esimerkiksi pelkoehdollistuneet ongelmakoirat käyttäytyvät aika samalla tavalla kuin villieläimet. Pelko on primitiivistä käytöstä, jonka käsittelemiseen tarvitaan ihan erilainen lähestymistapa kuin perinteisellä koirankoulutuksella on tarjottavana.

Koiran kouluttamisesta tehdään usein turhan vaikeaa ja monimutkaista. Oikeasti se ei sitä ole. Se vaatii hieman pitkäjännitteisyyttä, ja asioita joutuu hieman opiskelemaan, mutta eläimen käytöksen muokkaaminen on periaatteessa yksinkertaista. Ei riitä, että vain haluaa koiran tekevän jotain. Kun osaa muuttaa omaa käyttäytymistään, koirankin käytös muuttuu.

Tämä kirja on kirjoitettu, jotta kouluttaminen voisi olla hauskaa molemmille osapuolille. Kun tiedät mitä haluat ja miten viesti-

tät sen koirallesi, koirasi kuuntelee sinua mielellään. Avoin mieli ja uteliaisuus ovat antaneet minulle uusia, huimia näköaloja ja rakentaneet paremman vuorovaikutussuhteen eläinten kanssa. Elämä ja käytäntö ovat osoittaneet, että lukitsemalla mielipiteeni jostain asiasta estän myös mahdollisuuteni kehittyä. Älä siis lukitse mieli-
pidettäsi, jos haluat omaksua jotain uutta ja kehittyä kouluttajana.

Hyvää matkaa!
Kangasalla maaliskuussa 2021
Tommy Wirén

JOHTAJUUS- VAI JOHTAMISONGELMA?

Kun ihminen puhuu johtajuusongelmasta, hän hakee syitä ongelmakäytökseen ulkoisista tekijöistä tai koirasta itsestään. Ihminen mieluummin selittää asioita kuin tekee niille jotain. Ongelmiin on helppo hakea syitä itsensä ulkopuolelta. Tällöin ihminen ei ota vastuuta kasvatuksestaan ja koulutuksestaan, vaan siirtää vastuun eläimelle. Vastuun ottaminen omista tekemisistään tai tekemättä jättämisistään on huomattavasti vaikeampaa.

Tarunhohtoiset tarinat ja myytit

Jos jollain ihmisellä olisi kyky kuulla ääniä kilometrin päästä, ominaisuus muuttaisi takuuvarmasti hänen käsitystään maailmasta. Samalla tavalla koiran erinomainen kuulo, tarkka hajuaisti, metsästyskäyttäytyminen ja muut voimakkaat ominaisuudet vaikuttavat siihen, miten eläin suhtautuu ympäristöönsä.

Ihmiset eivät pysty ymmärtämään, miten koiran voimakkaat ominaisuudet muuttavat sen maailmankuvaa. Emme tiedä, miten koira käytännössä asiat kokee. Siksi meidän onkin usein vaikea ymmärtää koiran käytöstä ja kunnioittaa sen monimuotoisuutta. Hämmästyttävintä lienee, että koira kykenee sujuvasti elämään ihmisen tavoin symbioosissa muiden lajien kanssa.

Meille on pienestä pitäen opetettu, että eläimet ovat inhimillisiä. Monissa piirroshahmoissa eläimet käyttävät vaatteita, menevät naimisiin ja perustavat perheitä. Elokuvat, joissa eläimet käyttäytyvät ihmisten tavoin, vaikuttavat väistämättä ajatteluamme.

Jos eläimeen suhtautuu kuin piirroshahmoin, kohtaa ongelmia yllättävissä tilanteissa. Kun perheeseen otettu elokuva-hahmon näköinen jackrussell alkaa jahdatta pihan pikkulintuja, eläimen käytös tulee esiin. Kukaan ei ole kuitenkaan valmentanut meitä siihen, miten eläin käyttäytyy tai minkälainen koiran luontainen käytös on.

Monien ihmisten käsitys koiran käyttäytymisestä perustuu edelleen 1940-luvulla

↑ Statukseltaan korkein koira ei hallitse toisia koiria vaan olemassa olevia resursseja.

← Pienillä pennuilla on niin sanottu pentulisenssi, jonka turvin ne voivat tehdä lähes mitä tahansa vanhempien koirien juuri hermostumatta.

tarhaoloissa tehtyyn lyhytkestoiseen susitutkimukseen, joka antoi virheellisen kuvan susien käyttäytymisestä. Tutkimuksessa keskityttiin pääasiassa susien rituaalisiin käytöksiin ja metsästyskäyttäytymiseen, eikä tulos ollut yleistettävissä suden kaikkiin käytöksiin. Virheelliset tulokset susien käyttäytymisestä yleistettiin koskemaan myös koiria, vaikka kysymyksessä onkin kaksi eri lajia. Susi voi olla koiran esi-isä, mutta koira ei ole susi. Tuolloin syntynyt dominanssimalli elää kuitenkin yhä sitkeästi koiraharrastajien keskuudessa.

Myöhemmin huomattiin, että suden käyttäytymistä oli tulkittu väärin. Susien käyttäytyminen luonnossa on paljon monimuotoisempaa kuin oli kuviteltu. David Mechin uudempien tutkimusten valossa susiyhteisö määritellään perheyhteisöksi, jossa johtajaparin asema perustuu vanhemmuuteen sekä kokemukseen, joka johtaa lauman kannalta hyvään lopputulokseen.

Varhaisissa tutkimuksissa susien haettiin muun muassa heittäytyvän tietyissä tilanteissa selälleen, mistä pääteltiin, että korkeampi arvoinen susi selättää alempiarvoisensa osoittaakseen johtajuuttaan. Selälleen heittäytyminen on kuitenkin yksilön oma halu miellyttää toista yksilöä. Aloite kyseiseen käytökseen tulee aina statukseltaan heikommalta sudelta. Käytökseen ei siis liity väkivaltaa. Susi tekee sen vapaaehtoisesti.

Tohtori Frank Beach tutki puolestaan koirien laumakäyttäytymistä Yalessa ja UC Berkeleyssä yhdeksäntoista vuoden ajan. Hänen tutkimustulostensa mukaan koirilla on jonkinlainen statushierarkia, joka on uroskoirilla selkeämpi kuin nartuilla. Kun sukupuolet ovat samassa laumassa, säännöt menevät uusiksi.

Pienillä pennuilla on niin sanottu pentulisenssi, jonka turvin ne saavat tehdä lähes mitä tahansa vanhempien koirien siittä hermostumatta. Lisenssin voimassaolo päättyy noin neljän kuukauden iässä, jolloin vanhemmat koirat alkavat osoittaa pennuille rajoja. Rajojen asettamiseen ei kuitenkaan liity fyysistä väkivaltaa. Statukseltaan kaikkein vahvimmat koirat eivät osallistu pentujen kouluttamiseen.

← Koira ei ole piirroselokuvien kaltainen hahmo, joka käyttäytyy ihmisen tavoin.

Frank Beachin mukaan vain pieni osa korkean statuksen koirista käyttäytyy mahtailevasti. Lauma hylkää mahtailijat nopeasti, sillä kukaan ei pidä diktaattoreista. Laumassa arvostetaan koira, joka on varma omasta asemastaan. Tämä ei pullistele muille eikä yritä hallita tilanteita fyysisesti. Beachin mukaan statukseltaan korkein koira ei hallitse toisia koiria, vaan olemassa olevia resursseja. Jokainen yksilö määrittelee, mitä resursseja milloinkin arvostaa ja käyttäytyy sen mukaisesti. Siksi statukseltaan korkein koira voi luopua esimerkiksi makuupaikastaan, jos se ei sitä sillä hetkellä kiinnosta.

Englannissa vuonna 2009 julkaistu tutkimus (Bradshaw, Blackwell, Casey: *Dominance in domestic dogs – useful construct or bad habit?*) osoittaa, että kahden koiran väliset suhteet muodostuvat kokemuksen kautta, eikä niitä motivoi dominanssi tai halu edetä lauman arvojärjestyksessä. Kahden koiran välillä oli olemassa jonkinlainen arvojärjestys, mutta koko laumaa koskevaa hierarkiaa niillä ei näyttänyt olevan. Kahdenkin koiran väliset suhteet olivat hyvin monimuotoisia, eikä arvojärjestys ollut kovin vakaa. Esimerkiksi luusta taistelevista koirista voittaa yleensä se, joka on sillä hetkellä motivoituneempi saamaan luun itselleen. Tappelussa ei haeta johtajan paikkaa, vaan taistellaan koiran arvostamasta resurssista.

Koira haluaa pitää kiinni niistä resursseistaan, jotka se kokee palkitsevina. Ne saattavat olla eri koirille erilaisia asioita. Jotkut arvostavat lämmintä lepopaikkaa, joku herkullista luuta, joku hyvää nukkumapaikkaa loistavalla näköalalla, joku omistajan läheisyyttä. Jos alamme vaatia koiralta yhtäkkiä toisenlaista käytöstä tai toinen koira pyrkii samoille apajille, syntyy helposti rähinää. Ilmiö on sama ihmisillä: jos lapsi ottaa tikkarin toisen kädestä, meteliähän siitä syntyy. Jos kaksi yksilöä arvostaa ja haluaa samaa asiaa, joita on jaossa vain yksi kappale, syntyy taistelutilanne.

Vanhoihin myytteihin vedoten meille on opetettu, että koira ei saisi syödä ennen ihmistä, se ei saa nukkua tämän kanssa samassa sängyssä, maata rappusten ylätasolla tai oviaukoissa eikä mennä ovista ennen ihmistä. Koira ei saisi koskaan aloittaa leikkimistä tai voittaa vetoleikkejä. Pelättiin, että jos ihminen antaisi hiemankin periksi, vahva koira pyrkisi välittömästi pomoksi pomon paikalle. Näillä tavoilla ei kuitenkaan ole merkitystä ihmisen ja koiran välisessä suhteessa. Tällä tavoin ihminen opettaa koiralle ainoastaan tietyt käyttäytymismallit tiettyyn tilanteeseen.

Ihmiset ja koirat eivät pysty muodostamaan yhtä laumaa, sillä eri lajit eivät laumaudu keskenään. Ne voivat kuitenkin elää symbioosissa toistensa kanssa. Kaikki saman lajin edustajatkaan eivät välttämättä laumaudu toistensa kanssa. Koirat vain yrittävät hyötyä meistä ihmisistä ja pysyä hengissä siinä myllerryksessä, josta ne eivät ymmärrä juuri mitään. Unkarilainen tutkija Ádám **Miklósi** onkin todennut, että ihmisen ja koiran välinen vuorovaikutus täyttää pikemmin ystävyyden kuin susilauman tunnusmerkit.

Koiran käytöstä pyritään usein korjaamaan vanhakantaiseen laumateoriaan perustuvilla menetelmillä, joissa näkyy lähinnä ihmisen mielivalta ja kostonhalu, eikä niillä ole mitään tekemistä kouluttamisen kanssa. Yksi kyseenalaisista menetelmistä on laumasta

Opeta koirasi ansaitsemaan

Koiran kasvatuksessa kannattaa muistaa, että fyysisen voiman käyttö alentaa myös ihmisen arvoa koiran silmissä. Jos statukseltaan korkein koira kontrolloi ensisijaisesti resursseja, ihmisen tehtävä on pitää huolta siitä, että koira saavuttaa haluamansa resurssin käyttäytymällä ihmisen toivomalla tavalla.

- Jos koirasi haluaa ruokaa tai päästä ulos, pyydä sitä ensin istumaan.
- Jos koirasi haluaa tervehtiä ihmisiä tai muita koiria, sen tulee ensin istua.
- Resurssit on ansaittava. Jos pystyt kontrolloimaan resursseja, olet saavuttanut koirasi silmissä korkeimman statuksen.
- Vahvista rauhallista käytöstä. Jätä vaativa ja päällekkävyä käytös huomiotta. Jos koiria on useampi, huomioi ensin se, joka käyttäytyy rauhallisesti.
- Huono käytös ei johda mihinkään, mutta hyvällä käytöksellä saavuttaa resursseja. Jos reagoit koiran vaatimaan käytökseen, saat jatkossa lisää vaatimuksia.

häättäminen. Koulutusohjeeksi on annettu, että huonosti käyttäytyvä koira häädetään pois aina, kun se lähestyy ihmistä. Häätämissen ohella puhutaan myös jääkaudesta, jolloin koiraa ei saa huomioida millään tavalla. Ihminen odottaa, että koira ymmärtäisi

↑ Lajit eivät laumaudu keskenään, mutta voivat elää symbioosissa toistensa kanssa.

↑ Mitä enemmän koira arvostaa jotain asiaa, sitä sitkeämmin se haluaa saavuttaa sen.

tehneensä väärin ja lähestyisi ihmistä lopulta mielistellen ja tottelevaisempana kuin aikaisemmin.

Menetelmä on yleisenä koulutusohjueena heikko. Koira ei opi menetelmän kautta mitään uutta. Se kokee suurta turvattomuutta, eikä voi ymmärtää, mitä tapahtuu. Se voi osoittaa alistuvia eleitä kiukkuisen ihmisen lähellä, mutta ei tiedä, mitä muuta sen tulisi tehdä.

Epäjohdonmukainen käytös vähentää koiran luottamusta ihmistä kohtaan, mikä puolestaan heikentää ihmisen ja koiran välistä vuorovaikutusta. Jos koira ajetaan aina pois, kun se tulee ihmisen luokse, koira kokee luokse tulemisen kannattamattomaksi. Luokse tulemisesta palkkion saava koira kokee käytöksen puolestaan kannattavaksi ja lähestyy ihmistä iloisesti ja luottavaisesti. Koska ihmisen kutsusta seuraa aina jotain mukavaa, koira alkaa kuunnella ihmistä ja juoksee tämän luokse rutiininomaisesti aina, kun sitä kutsutaan. Jos ihminen joutuu karjumaan saadakseen koiran luokseen, tilanne on mennyt hallinnasta tai koira tottelee isäntäänsä ainoastaan pelosta.

Toinen kyseenalainen laumakäyttäytymisellä perusteltu koulutusmenetelmä on koiralta piiloutuminen silloin, kun koira juoksee liian kauas omistajastaan. Koira huomaa yhtäkkiä jääneensä yksin ja lähtee etsimään omistajaansa. Ihmisen tarkoitus on hyvä, mutta menetelmän mukana saatetaan saada paljon muutakin kuin mitä haluttiin. Itsenäisiä ja varmoja koiria omistajan piiloutuminen ei juuri hetkauta. Koira tulee takaisin etsimään ihmistä, kunhan se omilta hommiltaan joutaa. Koira saattaa kokea piiloutumisen jopa mukavana leikkinä, mutta ei juuri opi sen kautta mitään uutta. Herkälle ja pehmeälle koiralle kokemus voi olla traumaattinen.

Se haluaa olla pomo

Koirilla voi olla keskenään jonkinlainen ansaittu arvojärjestys, status, josta ne mielellään pitävät kiinni. Emmekä me ihmisinä tee tästä poikkeusta. Jokaiselle työpaikalle mahtuu ihmisiä, joita muut vähättelevät tai joita muut väistelevät.

Dominanssi on määritelmä, jota tulkitaan monin eri tavoin ja käytetään paljon väärin. Dominanssin piikkiin niputetaan paljon käytöksiä, joiden syyt saattavat olla jossain aivan muualla kuin koiran pyrkimyksessä kaapata valta omiin nimiinsä.

Koirien dominanssi on yhdistetty pyrkimykseen olla johtaja ja pyrkiä johtajaksi ihmisen paikalle. Tämäkin ajatus juontuu susitutkimuksista, joita tehtiin vankeudessa oleville susille. Kun resursseja on riittävästi, vihamielisyys vähenee. Vapaana elävillä susilla resurssiristiriidat liittyvät usein lisääntymiskäyttäytymiseen, mitä tarvetta koirilla ei juuri ole.

Dominanssi tarkoittaa pohjimmiltaan sitä, että koira yrittää saada aikaan reaktion suuntaan tai toiseen. Se pyrkii esiintymään voimakkain elein saadakseen aikaan reaktion toisessa osapuolella. Samantyyppinen käytös on nähtävissä myös silloin, kun koira haastaa toista koiraa leikkimään. Se hyp-pää toisen selkään, jotta saisi toisessa toivomansa reaktion aikaan.

Jos koiran käytöstä tutkii puhtaana käytöksenä, dominanssi on epävarmuutta. Mitä epävarmempi koira, sitä vahvemmin se pyrkii saamaan aikaan muissa reaktioita. Yleensä nuoret yksilöt dominoivat eniten nähdäkseen reagoidaanko siihen vai ei. Varman koiran ei tarvitse pöristä muille.

Vartioivat rodut ovat rotuominaisuuksiltaan herkkiä ja epäluuloisia vieraita kohtaan. Siksi ne ovat herkkiä myös rähisemään, mikä usein tulkitaan virheellisesti vallankaappausyritykseksi. Muille koirille rähisevä koira pitäisi kouluttaa muuttamalla sen tunnetila pelosta mielihyväksi. Pelottavasta kohteesta tehdään miellyttävä palkitsemisen avulla. Rähisevälle koiralle koulutetaan korvaava käytös, jota se voi rähinän sijaan toteuttaa. Näin se saadaan

↑ Dominanssi tarkoittaa pohjimmiltaan sitä, että koira yrittää saada toisessa osapuolella aikaan reaktion suuntaan tai toiseen.

varmaksi omasta toiminnastaan, jolloin niin sanottu dominanssi häviää käytöksestä. Koiralle luodaan rutiini, joka luo turvaa tilanteessa, jolloin koira on jännittynyt, epävarma tai pelokas.

Ihmisen pitää ymmärtää, että eläin ei ymmärrä

Koiran kanssa touhutessa tärkein asia ymmärtää on, että eläin ei ymmärrä. Koira ei ymmärrä kielioppia eikä näin ollen myöskään sanojen sisältöä, vaan käyttäytyy muiden eläinten tavoin reaktiivisesti perimän ja oman oppimishistoriansa mukaisesti. Sen kiinteät käyttäytymismallit periytyvät sukupolvelta toiselle. Ne eivät ole tahdonalaista käytöstä, vaan laukeavat avainärsykkeestä. Kiinteät käyttäytymismallit ovat vaikeita hallita tai kitkeä pois ja vahvistuvat nopeasti pienillä harjoituksilla. Tällaisia koiran sisäsyntyisiä käytöksiä ovat muun muassa saalistaminen, hajussa pyöriminen, luun piilottaminen, haukkuminen ja astuminen.

Koska koira on eläin, sille on täysin turhaa hokea merkityksetömiä sanoja tai komentaa sitä kovaan ääneen sanoin, joita sille ei ole opetettu. Tilanne on sama, jos joutuisimme itse yllättäen kiinalaiseen lehtikioskiin myyjäksi. Ostajat vaatisivat kovaan ääneen jotain, josta meillä ei ole minkäänlaista käsitystä. Suuttuminen siinä tilanteessa ei selvitä asiaa sen enempää.

→ Koira ei ymmärrä automaattisesti ihmisten sääntöjä. Se kyllä oppii nopeasti, että omistajan ollessa läsnä ei kannata pyrkiä sohvalle. Yksin ollessaan se saattaa kuitenkin hakeutua mielellään sohvalle nukkumaan.

Koiran arvomaailma on täysin erilainen kuin ihmisen. Koulutus lähtee vinoutumaan usein siinä vaiheessa, kun unohdamme olevamme tekemisissä eläimen kanssa ja katsomme asioita ihmisen näkökulmasta. Koira voi olla lahjakaskin yksilö, mutta se on joka tapauksessa eläin. Ihmiselle itsestään selvät asiat eivät ole sellaisia eläimelle. Koira ei voi noudattaa luonnostaan sääntöjä, koska se ei tiedä, mitä säännöt ovat. Koira ei osaa olla ihmisiksi. Se käyttäytyy niin kuin eläin luonnostaan käyttäytyy: haukkuu, murisee, syö ja haistelee. Jos me haluamme muunlaista käytöstä, meidän on osattava kouluttaa.

Oppiminen ilman yhteistä kieltä tapahtuu yksinkertaisimmin saadun palautteen kautta. Kun toiminta on oikeansuuntainen, siitä seuraa palkkio. Jos koira tarjoaa toimintaa, jota ei toivota, siitä ei seuraa palkkiota.

Koira ei ole myöskään inhimillinen eikä vastuuntuntoinen. Se ei ole älykäs ajattelija, jos sitä vertaa muihin älykkäisiin lajeihin kuten delfiineihin, norsuihin tai ihmisiin. Se on silti lahjakas ja oppivainen. Koira voi oppia ehdollistumisen kautta hyvin monia asioita olematta silti kuitenkaan kovin älykäs. Koira ei ole käytännössä ongelmanratkoja. Monien koirien on vaikea ymmärtää, missä kohtaa aidassa on aukko. Se saattaa juosta pitkiä aikoja aitausta ympäri tajuamatta, mistä se mahdollisesti pääsisi ulos.

Koira on myös hyvin lyhytnäköinen. Se elää hetkessä ja on hyvin reaktiivinen. Se ei pysty ratkomaan pitkälle meneviä asioita. Vaatii suurta lahjakkuutta tai pitkää kouluttamista, että koira oppii yhdistämään erilaisia asioita toisiinsa ja mahdollisesti myös ratkaisemaan ongelmia. Koirat keskittyvät kaikista mieluiten asioihin, jotka tapahtuvat niiden lähellä tässä, nyt ja heti.

Koirien ongelmaratkaisukykyjä on selvitelty erilaisin tutkimuksin. Jotkut koirat yltävät huomattaviinkin suorituksiin, mutta tutkimuksissa harvoin selvitetään koiran oppimishistoriaa. Mitä koira on aiemmin oppinut tai tottunut tekemään ja miten se vaikuttaa sen nykyiseen käyttäytymiseen? Paljonko sillä on historiassa sellaisia asioita, jotka helpottavat sitä selviämään kyseisessä tehtävässä?

Miten koiraa sitten kannattaisi ohjata, jos se ei kerran ole piirroshahmon kaltainen itsenäisesti ajatteleva olento? Koira oppii monimutkaisiakin asioita ehdollistumisen

MITÄ TEETKIN, TEE SE KOIRALLE HELPOKSI!

USEIMMAT KOIRANOMISTAJAT haluavat koiransa toimivan hyvin sekä arjen tilanteissa että koulutuskentän kehänauhojen sisällä. Tahdomme, että koira odottaa rauhassa ruokaansa, tulee luokse kesken leikin ja oravajahdin ja luovuttaa löytämänsä tupsupipon. Perustaidot hallitsevaa koira on miellyttävää kouluttaa lajiin kuin lajiin.

Kirjassa luodaan vankka perusta uuden oppimiselle neljän perustaidon kautta:

- 1. LÄHELLÄ PYSYMINEN JA KONTAKTI**
- 2. LUOPUMINEN**
- 3. PAIKALLE RAUHOITTUMINEN**
- 4. KOHDEKOULUTUS**

Niiden pohjalta edetään sovellutuksiin seuraamisesta paikalla seisomiseen. Ongelmatapauksiin perehdytään useiden tosielämän tapausten kautta.

TOMMY WIRÉN on eläinkoulutuksen monipuolinen ammattilainen, joka havainnollistaa koiran ajatuksenkulkua arkisen ymmärrettävästi. Hänen koulutusoppaansa tuo positiivisen sävelen yhteiseen oppimiseen ja muistuttaa tärkeästä seikasta: mitä teetkin, tee se koiralle helpoksi. Kirja on syntynyt yhteistyössä kokeneen eläintenkouluttajan ja koirakirjojen tekijän **PÄIVI ROMPPAISEN** kanssa.

